

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายยางกล้วย เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

อ.นิเวศ เผื่อนทิม (หัวหน้าโครงการ)

อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

อ.ปัญญาชลี เต่าทอง

อาจารย์ประจำหลักสูตรเทคโนโลยีดิจิทัล คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

ความเป็นมาของโครงการ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ได้สัมผัสกับบรรยากาศของธรรมชาติ แต่ยังสามารถเรียนรู้และเข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนเกษตรกรรมอีกด้วย การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจให้กับชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

ชุมชนมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมาก เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่หลากหลาย พร้อมกับมีภูมิปัญญาในการผลิตสินค้าหัตถกรรมที่โดดเด่น ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกและสินค้าท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดเด่นของชุมชนมหาสอนคือ “ผ้าเขียนลายยางกล้วย” ซึ่งเป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตผ้าที่มีลวดลายเฉพาะตัวจากวัสดุธรรมชาติ โดยใช้ยางจากต้นกล้วยที่พบได้ทั่วไปในท้องถิ่นมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างลวดลายบนผ้า ผ้าเขียนลายยางกล้วยจึงเป็นผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพราะการใช้ยางกล้วยแทนการใช้สารเคมีช่วยลดผลกระทบต่อธรรมชาติ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถตอบโจทย์กระแสความสนใจของผู้บริโภคในปัจจุบันที่เน้นการเลือกใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับธรรมชาติและมีอัตลักษณ์เฉพาะตัว อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายยางกล้วยยังคงขาดการพัฒนาในด้านการออกแบบ การเพิ่มมูลค่า และการตลาด เพื่อให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างและเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับชุมชน เนื่องจากผ้าเขียนลายยางกล้วยสามารถพัฒนาให้กลายเป็นของที่ระลึกและผลิตภัณฑ์ในกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของของใช้ประจำวัน ของตกแต่ง หรือแม้กระทั่งสินค้าแฟชั่นที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชนมหาสอน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายยางกล้วยยังมีส่วนช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนให้เกิดการเจริญเติบโตและเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าในเชิงศิลปะและวัฒนธรรมจะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในงานหัตถกรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านเข้ามาเยี่ยมชมและเรียนรู้วิถีการผลิตในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้ยังช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการทำให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองและมีแรงบันดาลใจในการต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่มีฐานจากภูมิปัญญาดั้งเดิม

โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายอย่างกล้วยเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี จึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการสนับสนุนให้เกิดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและตอบโจทย์ความต้องการของตลาดนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนในระยะยาว โครงการนี้จะสามารถสร้างโอกาสให้ชุมชนมหาสอนพึ่งพาตนเองได้ในด้านเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเป็นแรงผลักดันให้ชุมชนมีความพร้อมในการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายอย่างกล้วยที่มีเอกลักษณ์และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อเสริมสร้างทักษะการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายอย่างกล้วย

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินโครงการ

กลุ่มผู้ประกอบการผ้าพิมพ์ลายจากพืช ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

วันที่ 1 ธันวาคม 2567 - วันที่ 30 มิถุนายน 2568

การบูรณาการกับการเรียนการสอน

นำไปบูรณาการกับรายวิชา ศป 2106106 พื้นฐานทางศิลปะเพื่อการออกแบบ โดยนำความรู้เรื่องการจัดองค์ประกอบทางศิลปะไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผ้า เพื่อความลงตัวและความงามในการการออกแบบลายผ้า วิชา ศป 2106214 การออกแบบแฟชั่นจากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้นำเรื่องราวที่พบในชุมชนมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า ของใช้จากผ้าร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม และสร้างชิ้นงานต้นแบบ นอกจากนี้ยังบูรณาการกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพวิศวกรสังคมมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่สามบุรีอย่างยั่งยืน

นักศึกษาสาขาวิชาศิลปกรรมเรียนรู้ร่วมกันแบบบูรณาการร่วมกับชุมชนโดยใช้กลุ่มผู้ประกอบการผ้าพิมพ์ลายจากพืช เป็นฐานการเรียนรู้ในเนื้อหาการออกแบบลายผ้า และการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้า

วิธีดำเนินโครงการ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนลายอย่างกล้วยเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาเอกลักษณ์ของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1 สำรวจและเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำผ้าเขียนลายอย่างกล้วย เช่น การสกัดอย่างกล้วย การเขียนลาย การย้อมสี รวมถึงสัญลักษณ์และลวดลายที่มีความหมายเฉพาะตัวของชุมชน

1.2. การสัมภาษณ์กับผู้รู้หรือผู้อาวุโสในชุมชนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความสำคัญของลายที่พบในชุมชน เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการออกแบบผลิตภัณฑ์

1.3 รวบรวมข้อมูลเชิงวัฒนธรรมและความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมหาสอนที่สามารถสะท้อนออกมาในลวดลายบนผ้า

2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

2.1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาและสำรวจเพื่อกออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์และสอดคล้องกับลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชน ร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านการ

ออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนารูปแบบผ้าเขียนลายางกล้วยให้มีความหลากหลาย เช่น กระเป๋าสื่อผ้า ผ้าพันคอ หรือผ้าคลุมไหล่ เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว

2.2.จัดทำแบบร่างผลิตภัณฑ์และรับความคิดเห็นจากชุมชน เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและเป็นที่น่าสนใจของคนในชุมชน

3. การอบรมและพัฒนาทักษะการผลิต

3.1.จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับชาวบ้านเกี่ยวกับเทคนิคการเขียนลายางกล้วย การย้อมสี การสกัดยางกล้วย และกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน

3.2.ให้คำแนะนำด้านการเลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพสูง รวมถึงเทคนิคการจัดเก็บและการบำรุงรักษาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มอายุการใช้งาน

3.3.ทดลองผลิตผ้าเขียนลายางกล้วยที่ออกแบบไว้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน และรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาทักษะการผลิตอย่างต่อเนื่อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

ผลผลิต (Output)

1. ผลิตภัณฑ์ต้นแบบผ้าเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ ได้ผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ ต้นแบบที่ได้แรงบันดาลใจจากวิถีชาวบ้านมหาสอนผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จำนวน 10 ผืน 10 ลาย
2. ผลิตภัณฑ์ต้นแบบของใช้จากผ้า (หมอนอิง) เป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบผลิตจากผ้าเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ จำนวน 1 แบบ
3. ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าแฟชั่น ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าแฟชั่นต้นแบบที่ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติที่พบในชุมชนมหาสอน ผลิตจากผ้าเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ จำนวน 10 แบบ
4. สื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ เอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องการผลิตผ้าเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ จำนวน 1 ชุด

ผลลัพธ์ (Outcome)

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์ผ้าเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ จำนวนรวม 21 แบบ มีตลาดสายสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่น สามารถจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป เป็นการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มและชุมชน
2. ด้านวิชาการ ก่อให้เกิดองค์ความรู้การผลิตผ้าเขียนบางกล้วยพิมพ์ลายใบไม้ เป็นการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ นำไปใช้ในการเรียนการสอน และถ่ายทอดให้แก่ประชาชนผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ได้ในหลากหลายรูปแบบ

ผลกระทบจากโครงการ (Impact)

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลการดำเนินงานส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจคือ กลุ่มผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากเดิม รายละประมาณ 1,500 บาท
2. ด้านวิชาการ กลุ่มผู้ประกอบการผ้าพิมพ์ลายจากพืช และชุมชนมหาสอน ได้องค์ความรู้การใช้ยางกล้วยซึ่งเป็นพืชที่พบมากในชุมชน ในการนำมาสร้างสรรค์ลวดลายผ้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างยั่งยืน

การนำไปใช้ประโยชน์และการสร้างรายได้

กลุ่มผู้ประกอบการผ้าพิมพ์ลายจากพืช ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ไปใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าให้มีความแปลกใหม่และสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ สามารถใช้องค์ความรู้การสร้างสรรค์ลวดลายผ้าด้วยเทคนิคการเขียนยางกล้วยพิมพ์ลายจากพืช ในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ต่อไป

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านมหาสอน ได้โปรแกรมการการสร้างสรรค์ลายผ้าจากทรัพยากรในท้องถิ่นให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

การเพิ่มขึ้นของรายได้

กลุ่มผู้ประกอบการผ้าพิมพ์ลายจากพืช ตำบลมหาสอน มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าที่มีความแปลกใหม่ เช่น ผ้าลายใหม่ เสื้อผ้าแฟชั่นแบบใหม่ และผลิตภัณฑ์ของใช้จากผ้า รวมทั้งรายได้จากการบริการให้ความรู้เรื่องการผลิตผ้าเขียนลายจากยางกล้วยพิมพ์ลายไปไม้

การเพิ่มขึ้นของความสุขมวลรวม

กลุ่มผู้ประกอบการผ้าพิมพ์ลายจากพืช ตำบลมหาสอน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เกิดความสุขร่วมจากการ รวมกลุ่มช่วยกันสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้า และความสุขจากการค้นหาเรื่องราวในชุมชนเพื่อนำมาสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบลายผ้า รวมทั้งรายได้ที่เกิดขึ้นใหม่

